

Naujienu Antroji Dalis

NR. 761

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

MOTIEJUS PEČIULIONIS — PARTIZANAUTI LIKĘS GENEROLAS

Partizaniniame sąjūdyje po antrojo pasaulinio karo pirmuoju smuiku grojo jauni leitenantai ir kapitonai, nes partizaninis karas yra jaunųjų darbas. Žūt-būtinėse miškų ir raistų kovose ne retas jų iškilo į sumanius vadus ir, vienas po kito, mirė kaip didvyriai, apie kuriuos yra ir bus kuriamos legendos, kuriems bus statomi paminklai, kai Lietuva vėl prisikels. Vienas kitas į didelius ir didžiausius vadus iškilo net karininku nebuvęs, kaip studentas Juozas Lukša - Daumantas. Tik vienas kiltas, vyresnis amžiumi ir laipsniu, kaip pulkininkas Vitkus - Kazimieras raitis partizaninėms kovoms vadovavo. Dauguma pulkininkų ir generolų, gyvi išlikę per pirmąją bolševikų ir vėliau nacių okupacijas, arba pasitraukė į Vakarų, arba liko pasyvūs.

Tačiau, tikrai turėjome vieną generolą, kuris, šeimą į Vakarų išsiuntęs, pasiliko kovoti. Tai Motiejus Pečiulionis, vienas žymiausių nepriklausomos Lietuvos artileristų, drąsiai kovojęs pirmame pas. kare ir Lietuvos nepriklausomybės kovose. Lietuvių Enciklopedijos XXII tome yra jo gana plati biografija. Plati enciklopedinė, bet jokių būdu nepakankama populiarąja prasme. Perskaite eilę faktų apie jo gyvenimą ir darbus nuo gimimo iki vokiečių, po to, tik tiek berandame: "Kai artėjo antroji sovietinė okupacija, pasitraukė į Žemaitiją, į ten susispietusių lietuvių partizanų, o šeimą išleido į Vakarų. Partizanų kovose jo vardas legendariškai garsėjo. Besislapstydamas piemeniu, buvo suimtas ir dešimt metų kalintas Vorkutoje (ligi 1956 pavasario). Dar pora eilučių apie grįžimą Lietuvon, mirtį. Viskas. O taip norėtusi žinoti, kur, tiksliai, jis partizanavo, kokias pareigas partizanuose ėjo, kokiose kautynėse dalyvavo, kodėl taip anksti, jau 1945 metais iš partizaninio sąjūdžio pasitraukė ir piemenaudamas slapstėsi?

Kiek išsamesnis jau mirusio Antano Česonio straipsnis, pavadintas "Priešo kulka nedrįso jo liesti", atspausdintas 1964 m. "Kario" trečiame numeryje. Čia pakartotos visos enciklopedinės žinios, įskaitant ir naciams į akis tēkštą pareiškimą: "Vieną galvą turiu ir ją tik už Lietuvą padėsiu". Čia yra šis tas ir naujo, smulčiau nupasakojant M. Pečiulionio drąsius nepriklausomybės kovų žygius. Bet kai prieita prie partizaninio laikotarpio, tai irgi tik tiek beskaitytome: "Miškuose upeliai paplūdo lietuvių vyrų ir moterų krauju, o per platųjį pasaulį nuskambė-

jo jų karžygiškų darbų aidai. Slapyvardžių ir neaiškių užuominų rengiamas, iš anapus prasisiverždavo ir Motiejaus Pečiulionio vardas. Tartum pasakų didvyris, čia jis minimas kovoje su okupantų gaujomis Žemaitijoje, čia kaujasi su Lietuvos laisvės smagliais Aukštaitijoje ir Dzūkijoje. Pagal mus pasiekiamus gandus, vienur jis žiauriai nužudomas, kitur — viešai miestelio turgavietėje pakariamasis, o dar kitur, gerokai išretinęs priešų eiles, paskutinę kulką pasilieka sau". Buvę dar gandy, kad jis susisprogdinęs bunkeryje. Toliau A. Česonis rašo: "Nurimus partizaninei veiklai, išsekus miško brolių ištvermei, įsitikinus, kad kova ir aukos yra dabar be prasmės, — Motiejus Pečiulionis pasitraukia krašto užkampį ir pradeda naują, šį kartą jau 'piemens' gyvenimą..." Bet, esą, priešas šnipų pagelba jį iššifravęs, uždaręs į kalėjimą, o vėliau pasiuntęs į paties Pečiulionio žodžiais, "Vorkutos mokslų akademiją". Nors Česonis neršo, kuriais metais M. P. buvo išsiųstas į Sibirą, nei kiek metų ten praleido, bet grįžimo data (1956 m.) sutampa su LE. Kiti šaltiniai man LE teigimą, kad M. P. 10 metų išbuvo Sibire, patvirtino.

Beje, Juozo Daumanto "Partizanų" papildymų skyriuje, "Nežinomojo lietuvių skundas broliams ir sesėms už tėvynės ribų" straipsnyje, yra toks "skundas":

"Mes liūdime, matydami mūsų senus generolus, pulkininkus pasislėpusius, skudurais apsidengusius, gatves šluojančius, gyvulius ganančius. Vargšai žmonės. Jie per ilgai caro jungą nešė, per daug caro nagaikų lupti. Bijo garbingai mirti".

Nežinau, kam dar kitam šį priekaištą jaunas, karštakraujis partizanas taikė, bet gen. M. Pečiulioniu, — tai tikrai. Taikė ir nepataikė. Daugelyje straipsnių ir straipsnelių, prisiminimų iš nepriklausomybės kovų, įvairių autorių "Karyje" ir kitur teko užtikti užuominų apie gen. M. Pečiulionio drąsą, sumanumą, niekada nelindimą už kitų nugaros, o vėčiau į kitų priekį išėjimą, kai pavojus kur buvo. Nebuvo jis luptas nei caro nagaikomis, neigi nusileido nacių užmačioms. Jeigu ankstyvoje partizaninių kovų fazėje jau 1945 ar 1946 metais jis piemeniu persirengęs slapstėsi, tai, matyti, buvo tam didelis pagrindas. Tikriausia, slapstėsi kurį didelį mūšį pralaimėjus, kai jo

(Nukelta į 3 psl.)

Dailininko Adomo Varno šaržas
 Matematiko sielvartai Tarybų rojuje: 9 čirvai be 6.

Dienų Skeveldros

1. Kardinalas St. Wyszynski pasisakė prieš JAV politiką Viet Name. Tai jau buvo "N." vedamajame rašyta. Tepridurtina — kardinalas lenktyniuoja su Gomulka iš seno. Be kita ko, dėl Oderio-Neisės linijos. O paskutiniu metu ir dėl Vakarų Vokietijos žadamo "raganių (nacių) teismų" nutraukimo.

Tiek kovingas kardinalas, kad net nepriėmė vokiečių katalikų kunigų aukų karo metu Lenkijoje nugriautoms bažnyčioms atstatyti. Vis iš "drovumo": — ką pasakys Gomulka?!

Gomulka įsakė nebeįsileisti į seimą nei vieno kunigo, nei vieno kuniginio. Mauras savo atliko, mauras...

Beje, teko kalbėtis su tautiečiu, neseniai besilankiusiu Lenkijoje. Jo žiniomis, pas kardinalą (tąsyk dar jauną Liublino vyskupą) Wyszynski, 1947 m. buvo kreiptasi užtarimo. Kreipėsi Lenkijoje pasislėpti bandę tautiečiai. "Repatriavo", o 1942 m. NKVD už lenkų "bezpicka" (saugumas, tiksliau, žvalgyba!) ėmė gaudyti. Kreipėsi ir...

2. "Wiedomosci" Nr. 484 skaito. me apie naujų kardinalų paskyrimą. Kun. Kantako nuomone, lenkai turėję gauti bent 3 naujus kardinalus (vieną iš jų Romos kurijoje). Na, ir geidūs mūsų pietų kaimynai! Lietuva neturi nei vieno, ir tyli...

Rūsti tyla gula ant Žagarės. Romoj nei žodžio apie namų arešte esantį vysk. Steponavičių. Tyla juo rūstesnė, kai gauta žinia, kad Roma paskyrė pilnu vyskupu iš anapus į visuotinį susirinkimą važinėjusįjį.

To paties kun. Kantako nuomone, arkivyskupų Berano ir Sepeno pakėlimas į kardinalus reiškiąs Romos ieškojimą "modus vivendi" su komunistų valdomomis Čekoslovakija ir Jugoslavija.

3. Londono lenkų spaudoj užtikau paprastą (juoda-balta) žemėlapiuką: "Lenkai Sovietų Sąjungos prievartos darbų stovyklose". Komentaruose ir... mūšų broliai. Ana, Bereznikuose (palei Sverdlovską), Krivoj Rog, Kalugoj ir kt., tarp kitų tautų, ir lietuviai.

Toli nuo tremties politikos centrų begyvenantį ėda neramus klausimas:

— Kur, kada ir kieno išleista lietuviškas sovietinių kacetų žemėlapis?!

JAV L. Bendruomenė gegužės mėnesį paskyrė spaudai. Reikia manyti, tarp skaitytinų spausdinių rasime ir panašų žemėlapi.

4. Anapus geležinės uždangos nebeatskiri, kur poetas, o kur j baudžiamą varovą?! Vilniaus "Literatūra ir Menas" per tris numerius paliejo Alg. Mikutos išspaudas apie vad. plėšinius Kazachstane (žr. "Vienas kitas vėjo kilogramas"). Čia ilgėlesnė ištrauka (pats skaitytojas tepadaro išvadas):

"Į plėšinius privažiavo įvairiausių tautybių žmonių. Pereik per tokį Kustanajų ar Celinogradą, ir, jei esi poliglotas, galėsi išbandyti kokių trisdešimties kalbų žinojimą. O jei tu be visa ko dar moki greitai susibiciuliantį, gali prisivalgyti tokių valgių valgytinių, kokių negamina net Maskvos "Nacionalis". Vienuose namuose tave pavaišina čeburekais ir gruzinišku vynu, kituose — kumysu ir bišbarmaku, trečiuose — sterlės žuviene, ketvirtuose — kinietiškais koldūnais. Kartą teko sušveisti lėkštę žemaitiškos košės. Žodžiu, Plėšinių kraštas — planeta mažame maštabe. Pažinėjau vieną graiką, kuris išgyveno plėšiniuose aštuonetą metų. Kai pereitą va-

sarą subrendus derliams atvažiavo studentai iš Lumumbos vardo universiteto, Dimitras apvažinėjo visas sritis, ieškodamas savo tautiečių. Kokčetao srityje rado vieną merginą graikę, pakalbėjo porą valandų graikiškai ir grįžo visas spindintis. Kiek kartais žmogui nedaug tereikia iki pilnos laimės".

Poetas (ar — baudžiavos dvarosna varovas) Mikula net šitaip drėgsta iš susijaudinimo:

"Kai pakyla viesulas, už trijų metrų nieko nematyti. O darbas priverčia grumtis su vėjais pačioje stepių gilumoje. Taip, grumtis. Ir labai malonu, kai gauni pasigrumti.

Žmonės plėšiniuose stipresni, labiau užsigrūdinę, labiau pasiruošę kovai už džiaugsmą, už duoną, už save. Grumtynės, neramus gyvenimas žmogų stiprina. Plėšinių žmonių kažkokie energingesni, linksmesni, žinoma, neretai grubūs, bet man jie labiau patinka, negu kai kurie išrasoję dvidešimtmečiai intelektualai, giriantieji Kafką po to, kai perskaitė porą jo apsakymų žurnale "Inostranaja literatūra".

Išteks. Tauta yra savo nuomonės ir apie komunizmą ir apie jo dvarų baudžiavą.

5.

Rašytojas R. Lankauskas vėl pateko į "partinę ataskaitą". "Lit. ir Meno" Nr. 16 šitaip puolama jo naujoji knyga "Trečias šešėlis":

"Šiame R. Lankausko rinkinyje ypač ryški savotiška "vienišo žmogaus" koncepcija. Apsakymų, sudarančių rinkinį, herojai sąmoningai ar nesąmoningai kažkaip izoliuoti nuo aplinkos, nuo visuomenės, nuo žmonių kolektyvo, kuriame jie gyvena. Jie vieniši jau konkrečia gyvenimiška savo padėtimi".

Toliau;

"Jiegu kuris nors knygos "Trečias šešėlis" herojus ir turi draugą ("Trečias šešėlis"), šeimą ("Kambary pasidarė tylu"), tai tik formaliai, faktiškai kiekvienas žmogus gyvena atskirai — net vyras, žmona, vaikas nesupranta viens kito, yra svetimi vienas kitam. Suartėjimas tarp žmonių gali būti tik trumpalaikis, epizodinis, netikras, nes viskas greit praeina, baigiasi, išsisklaido lyg ryto rūkas (novelės "Toks trumpas rugpiūtis", "Etiudas")...

Šis savotiškas vienatvės ir vienišumo "kultas" R. Lankausko apsakymuose kai kur ypač ryškus. Būdingas šiuo atžvilgiu apsakymas "Jis nusiėjo į platų slėnį". Jame vaizduojamas jaunas vaikinai, pabėgęs iš miesto, iš savo namų, kuriuose jam buvę nepakeliamai "tvanku": "...Jau daug kilometrų buvo nueita, bet Julius neketino prisėsti.

KULTŪROS CENTRAS RYTUOSE

Šį klausimą nagrinėja inžinierių ir architektų žurnalas "Technikos žodis" nr. 1, 1965 m. Kadangi kultūriniai lietuviškieji reikalai rūpi visiems, jų nuomone, apie tai turėtų pasisakyti ir bendroji spauda. Technikos Žodis taip pasisako:

"Sveikintinas pasiryžimas. Linkėtina, kad tos pastangos būtų apvainikuotos gražiu, lietuvių dvasiai mielu ir svetimtaučių akiai patraukliu reprezentatyviu kultūros centru. Šis užsimojimas atkreipė visų dėmesį. Kiekvienas iš mūsų šį reikalą savaip suprantame, jį savaip analizuojame ir jaučiame.

Mūsų pavergto krašto politiniams reprezentantams norėtusi matyti kultūrinio subrendimo išdavas išėivijoje. Pedagogas, ar šiaip kultūrininkas, galvoja, kad tai bus puiki bet kuriuo atveju kultūrinių subvirmų ir bendravimo vieta visiems: vyresnėms ir jaunesnėms kartoms. Jaunimas išskirtinai norėtų matyti, pajusti lietuviškai sielai artimą, patrauklią vietą, — ne tik išgirsti lituanistinėse mokyklose apie lietuviybę, bet taip pat tai matyti ir jausti gyvenime.

Gi mes, architektūrinės srities profesionalai, kurie, gal būt, daugiausia būtume atsakingi už tą estetiniai patraukli apipavidalinimą, nenorėtume būti aplenkti, nenorėtume pabrėžimo, lyg mes ir nebeegzistuojame lietuvių kultūriniam gyvenime.

Vienur kitur yra gražių pavyzdžių, kur lietuvis architektas įvertinamas ir jam patikima mūsų kultūrinių šventovių kūrimas ir įvykdymas. Bet daugiausia tenka pergventi apviliančius faktus. Lietuvis prašomas tik duoklės, bet jis neturi balso lietuviškos šventovės planavime ir jos egzistavime. Dažnai tam tikslui talkinamasi svetimtaučiais.

Pasiteisinama, kad mes neturime tos srities specialistų, arba metamas šešėlis, kad jie menkaverčiai. Kartais net būna ta priežastis, jog jiems reikia sumokėti. Tam turėtume nemažai pavyzdžių iš mūsų kai kurių parapijų, vienuolynų ir šiaip kitų organizacijų.

Šis nesveikas reiškinys išėivijos gyvenime dažnai kartojasi. Toks pataikaujantis prisitaikymas, pačių pastangos ištripti esamoje padėty, — visa tai eina

Kažkokia paslaptina jėga jį traukė vis pirmyn, neleidama sustoti ir atsikvėpti. Pro šalį zvimbė automobiliai ir sunkvežimiai, bet jis nekėlė rankos, nesistengė jų sustabdyti. Julius džiaugėsi, kad jis vienas. Kas jam darbo, kur skuba tie žmonės? Į kurortus, į miestus? Tegū sau skuba. Jis pamažu eis, kol neša kojos". O kai kojos pagaliau vis dėlto pavargsta, ir herojus susistabdo atsifiktinį sunkvežimį, į soferio klausimą: "Kur jums?", jis atsako: "Man vis tiek..."

J. Cicėnas

lietuviybės ir savų tautiečių sąskaiton.

Mes mėgstame, palyginus, sugyventi ir vienas kitą palaikyti, kaip žydai. Iš tikrųjų, yra ko iš jų pasimokyti, ypač iš jų bendradarbiavimo: viskas tik tarpusavy, perdaug neįsileidžiant kitų. Jų geriausi daktarai, advokatai, inžinieriai, architektai ir t. t. Visada pirmoje eilėje pabrėžia savo žmogų. Todėl netenka stebėtis, kad išblaškyta maža tauta tapo dominuojanti pasauly ekonomiskai, net valstybiškai. Daugiausia jų rankose kapitalas ir pelningiausios privačios profesijos.

Išoriniai — ir lietuviai panašūs. Organizaciniame gyvenime judrūs, su meile praeičiai ir didelėmis viltimis laisvei bei ateičiai. Bet tarpusavy ekonominiame bendradarbiavime — visiškai kitaip.

Jaunimo Centru, kuris planuojamas Tėvų Pranciškonų, mes, profesionalai, širdyse džiaugiamės, bet kartu ir jaudinamės, kad neįvyktų taip, kaip su vieno ar kito vienuolyno ir parapijų statomomis mokyklomis, senelių namais ar bažnyčiomis, taip pat ir šiaip privačių asmenų ar visuomeninių organizacijų pastatais. Matant spaudoje pastatų nuotraukas, tenka nustebti dėl neskoningų lietuviškų pažiūrų. Kodėl mes tokie kuklūs, beveik nuskurėliai? Kodėl pasitikima svetimtaučiu, bet ne savu? Kam tada mūsų spauda, mokyklos ir parapijos, jei netikime lietuviškumu? O gal mes bijome, kad tik savieji nepaspelnytų? Aukus duokite lietuviams, o lietuviai profesionalai — šalin. Iš tų aukų užmokėta svetimtaučiu architektui ir kitiems specialistams.

Ar nebūtų gera, jei Pranciškonų Kultūros Centras taptų visų lietuvių susidomėjimo centru, kaip Poezijos, Romanų ir kitoki konkursai? Mes galvotume, kad reprezentacinio pobūdžio lietuviški pastatai, kaip bažnyčios, Jaunimo Centrai, vienuolynai, senelių namai ir t. t., būtų vykdomi konkursų tarp lietuvių architektų ir inžinierių keliu. Pavyzdžiui, Lietuvių Pasiuntinybės Rūmų Brazilijoje konkursas nuskambėjo ne tik lietuvių, bet ir milijoninio tiražo amerikiečių profesinėje spaudoje, net su komentarais.

Žinoma, konkursai turėtų būti skelbiami pagal visas įpareigojančias taisykles, bendradarbiaujant su Lietuvių Inžinierių-Architektų Sąjunga Amerikoje. Privatūs konkursai neatsiektų tikslo, nes jie būtų šališki ir menkaverčiai.

Svarbiausia, kad tokie įvykiai taptų visų lietuvių susidomėjimu, jų išvystyme ir įkūnijime. Tada galėtume didžiuotis jų kultūrine ir reprezentacine reikšme, nes ne žodžiais, o tik darbais pasirodome esą kultūringi ir verti susipratusių, ambasadoriško lietuvių svetur vardo.

Bendrai imant, šiuo klausimu turėtų pasisakyti ne tik Technikos žodis, bet ir bendroji spauda,

Atsiūsta paminėti

Vincas Krėvė, THE TEMPTATION. Iš lietuvių kalbos vertė Raphael Sealey. Įžangą parašė Charles Angoff, Fairleigh Dickinson universiteto narys, kurs, be to, pats yra išleides to paties autoriaus trumpų apsakymų rinkinį "The Herdsman and the Linden Tree" (Piemuo ir liepa). Išleido Manyland Books, Woodhaven, N. Y. Copyright Marijos Krėvienės, kuri sau pasilaiko visas leidimo teises, leidžiant periodinėje spaudoje ar radijo apžvalgose pacituoti iki 250 žodžių su sąlyga, kad bus "atiduotas pilnas kreditas pavadinimui, autoriui ir leidėjui".

Lietuvių šios griežtos sąlygos, laimei, neličia, nes ta pati knyga yra išleista lietuvių kalba Chicagoje 1950 metais. Kas šiuo atveju ypač svarbu, tai kad toks dalykas buvo išleistas anglų kalba — amerikiečių masėms, kurioms šis nedidelis, solidžiai išleistas, vos 104 psl., 6x9 colių formato, leidinys yra geriausias vaistas nuo raudonligės! Kad taip yra, duokime patiemis amerikiečiams pasisakyti.

Knygos aplankoje parašyta: "Vakariečius žavėdavo sovietų triukai, sugebant kad ir trumpam laikui sau laimėti tiek daug intelektualų visame pasaulyje. Arthur Koestler ir Andre Gide ir Pablo Picasso tik bendrai nurodė tuos Maskvos metodus. Bet "viską pasakyti" buvo palikta pagarsėjusiam lietuvių rašytojui Vincui Krėvei, mirusiam 1954 metais, sulaukus 72 m. amžiaus... Krėvė rašo iš savo artimos asmeninės patirties, ir koks tai yra jaudinantis dalykas, koks dramatiškas, koks parodantis visą erą ir filosofiją, tiek priešingą visam, ką demokratija skaito šventu".

Pats Charles Angoff savo Introdokcijoje pabrėžia, kad Krėvė labai puikiai pažinojo sovietų "realistinę politiką" (Realpolitik), kurios argumentais galima, kad ir laikinai, nubaltinti beveik kiekvieną žiaurumą ir ta "politika" naudojosi Leninas, Stalinas ir Chruščiovas ir kiekvienas tironas — proletariškas ar kitoks, amžių bėgyje. "Pridėk prie tos Realpolitikos diplomatinę pagražinimą ir turėsi visą bolševikų valstybės istoriją nuo pradžios iki dabar. Ir Krėvė visa tai labai gerai žinojo"...

Reikia tikėtis, kad dėka Krėvei daugelis amerikiečių dabar daug geriau žinos, nes "Pagunda" (The Temptation) yra parašyta ne kaip nuogas sovietinės tikrovės reportažas, o tas reportažas yra įvilktas į lengvai skaitomą novelinę formą, kurią amerikiečiai labai mėgsta J. Pr.

kam tik rūpi kultūriniai lietuviškieji reikalai.

Tas klausimas nagrinėtinas ir ALIAS suvažiavime. Pati Centro Valdyba turėtų irgi budėti, reikalui esant, užmegzti ryšį su tom institucijom ir duoti savo pasiūlymus, dėl konkursų pravedimo ar kt. Be to, būtų naudingas tuo reikalu ir viešas atsišaukimas į plačiąją visuomenę". (Iš "Technikos žodžio")

M. PEČIULIONIS...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

partizanų būrys buvo išnaikintas. Gal slapstėsi laikinai, kol galės naują junginį sudaryti? Dargi, kai šie priekaištingi žodžiai buvo rašyti (1947 m. spalio mėnesį), tai gen. M. Pečiulionis jau gerus dvejus metus ėjo "Vorkutos mokslų akademiją". Pagaliau, jeigu jo tikslas nebūtų buvęs ginkluota kova, argi jis, kaip visi kiti, nebūtų pasitraukęs Vakaruosna su savo šeima?!

Tragiškiausia yra šito Kario gyvenimo pabaiga. Jam buvo lemta mirti bejėgių senelių prieglaudos įnamiu, nuo širdies smūgio, o ne mūšio lauke, nuo kulkos ar patrankos sviedinio skeveldros. Čia kaip tik diaboliskas bolševizmas pasirūpino, nes po dešimties metų Vorkutos pragaro ir jaunesnis žmogus būtų grįžęs "seneliu", paliegiu, turinčiu progą numirti betkuria įmanoma "natūralia" mirtimi.

Motiejus Pečiulionis buvo gimęs 1888 m. sausio 31 d. Raneiškės kaime, švėntezerio parapijoje, Seinų apskr. Baigė Suvalkų gimnaziją. Trejus metus matematiką studijavo Petrapilio universitete. Pirmojo pasaulinio karo metu mobilizuotas, tarnavo metus eiliniu, o baigęs artilerijos mokyklą — karininku, dalyvaudamas mūšiuose prieš austrus ir vokiečius. Lietuvon sugrįžęs 1918 metais, 1919 m. vasario 1 d. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Kaip artilerijos karininkas kovėsi su bolševikais, bermontininkais ir lenkais, pirma kaip baterijos vadas, o vėliau pakeltas į III artilerijos diviziono vadus. Nuo 1922 iki 1924 m. buvo išsiųstas į Prancūziją, Fontainebleau artilerijos mokyklą. Grįžęs paskirtas 3-čio artilerijos pulko vadu. 1925 m. vėl išsiųstas Prancūzijoje į aukštuosius artilerijos technikos kursus. 1926 m. paskirtas artilerijos tiekimo viršininku, o nuo 1930 m. — ginklavimo valdybos viršininku. Šiame poste būdamas stengėsi išauklėti kariuomenės specialistų kadrus, rūpinosi kariuomenę kuo geriau apginkluoti. Jis sumodernino Kauno artilerijos dirbtuves ir pastatė šovinių dirbtuves Linkaičiuose, prie Radviliškio. Už gerą šaudymą, drąsą, ir kitus atsižymėjimus nepriklausomybės kovų metu buvo apdovanotas dviem Vyties kryžiais su kardais, o iš prancūzų 1936 m. gavo garbės legiono

Lituanus užbaigė 10-ji tomą ir dešimties metų pastangas

Ką tik gautas 1964 metų rudens ir žiemos bertainio žurnalas LITUANUS — 10 tomas, Nr. 3—4, leidžiamas Chicagoje, redaguojamas Dr. Tomo Remeikio ir visos eilės pagalbinių redaktorių (J. Balys, L. Dambriūnas, J. Gimbutas, J. Girnius, A. Kurauskas, V. Trumpa, I. Užgiris, B. Vaškėlis, P. Zundė, Z. Du-

ordina. Į atsargą išėjo 1936 ar 1937 metais, perėidamas į automobilių prekybą. Tai dalis apie M. Pečiulionio karinę karjerą žinių iš LE puslapių. Kas apie jo partizanavimo laikus vienur ir kitur parašyta, jau daviau porą citatų. Mirė be penkių dienų 72-jus metus išgyvenęs 1960 m. sausio 26 d. Ilguvoje, Šakių apskrityje. A. Česonis minimame straipsnyje "Kary" rašo apie laidotuves:

"Palaidotas M. Pečiulionis buvo A. Panemunės (prie Kauno) kapinėse, dalyvaujant labai didelei žmonių miniai. Apraudotas ne tik idėjos draugų, giminių ir pažįstamų, bet, kaip pranešama, ir kitų pažiūrų žmonių".

Narsiam aukščiausio laipsnio kariui ir aukščiausio laipsnio partizanui, vyrui, kurio, A. Česonio žodžiais, prieš kulka ne drįso liesti, po dešimties metų baisiausios pasaulyje bolševikų katargos ir kelerių metų pažeminimo okupuotoje tėvynėje ne kario mirtį sutikusiam, be karinės uniformos ir be kario garbės palaidotam, deja, paminklas dar nepastatytas. Turiu galvoje rašytą paminklą, monografiją knygos formoje. Kas nors turėtų susirūpinti ne tik apie vieną generolą Motiejų Pečiulionį jau esančių raštų surinkimu, bet turėtų susirūpinti surinkti ir visą legendarinę medžiagą apie jo partizanavimo metus, apie jo kančias Vorkutoje, apie jo moralines kančias į Lietuvą grįžus, viską, iki finalo — mirties. Argi ne vienintelį generolą, priešbolševikinį partizaną turėjome?

Birželio 13 d. Verdi "Requiem" McCormick Place teatre skambės visiems, kurie kovėjo ir žuvo už Lietuvos laisvę per paskutinius 25-rius metus. "Requiem" klausydami, prisiminsime ir generolą Motiejų Pečiulionį. E. Svilas

dėnas, D. Lukas, L. Petrauskas, G. Procuta, A. Skirmuntas ir V. Skrupskelis. Red. adm. J. Kucėnas; techniniai redaktoriai: B. Bulota ir Z. Morkūnas).

Lituanus nuo praeitų metų pakeitė formatą. Eidavo 11x8 colių sąsiuviniais, dabar eina 8½ x 5½ colių knygomis. Kuris formatas praktiškesnis, leidėjų reikalas. Naujasis yra labai parankus, sakysim, keliant įsidėti į kišenę.

Nr. 3—4, kaip ir visi Lituanos numeriai, turini įvairūs ir išsamiai informuojantis įvairiais lituanistiniais klausimais. Kadangi 1964 m. buvo Donelaičio metai, tai ir Lituanus tuos metus užbaigė trimis rašiniais apie Donelaitį: Alekso Vaškėlio: Pietistinė dvasia Donelaičio poezijoje, J. Vijeikio: Komentarai prie 250 metų Donelaičio gimimo sukaktuvių ir L. Gineičio: Kristijonas Donelaitis ir jo epocha.

Eilėje kitų rašinių minėtini Prano Zundės: Demografiniai pakeitimai ir struktūra Lietuvoje, L. Dambriūno: Bendra lietuvių kalbos charakteristika; Aleksandro Platerio: Profesinių pabėgėlių (lietuvių profesionalų) verslinis prisitaikymas Jungt. Valstybėse; Septynios Jurgio Baltrušaičio poemos (vertimai į anglų kalbą) ir Br. Vaškėlio: Jurgis Baltrušaitis —

lietuvių ir rusų simbolistas, o pačiame gale labai vertingas bibliografinis darbas: surašyti ištisu katalogu visi Newberry Library, Chicagoje, rasti baltų — lietuvių, latvių ir prūsų kalboms ir buičiai pažinti veikalai: 66 knygos 19-jo šimtmečio lietuvių ir vokiečių kalbomis, mažiau latvių kalba, ir visa, kas buvo galima rasti apie senovės prūsų kalbą: prof. Bezenbergerio, prof. Bohleno, Franc Boppo, Nesselmano, Piersono, J. S. Vaterio vokiškai ir S. B. O. Lindės (lenkiškai).

Šie metai yra vadinami Lituanos finansinio vajuos metais. Kadangi žurnalas (nepamiršti, leidžiamas anglų kalba ir skirtas pasaulio šviesuomenei apie Lietuvą ir lietuvių tautą informuoti) savomis išgalėmis išsilaikė visą dešimtį metų, jis nusipelnė dosnios lietuvių visuomenės paramos, kad savo kilnų uždavinį galėtų nemažiau, bet dar labiau ir plačiau vykdyti per sekančius 10 metų.

Tad, kai į jūsų duris pasibėls lietuvis studentas (lietuvių studentai visą laiką buvo ir pasilieka entuziastingi Lituanos rėmėjai ir talkininkai), būkite sveetingi jiems ir jų garbingai mįsijai. J. Pr.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

KAI JŪS NORITE SIŪSTI

SAVO GIMINĖMS AR DRAUGAMS, GYVENANTIEMS U.S.S.R. DOVANŲ SIUNTINIUS, TAI PASIRINKITE SAUGIAUSIĄ KELIĄ:

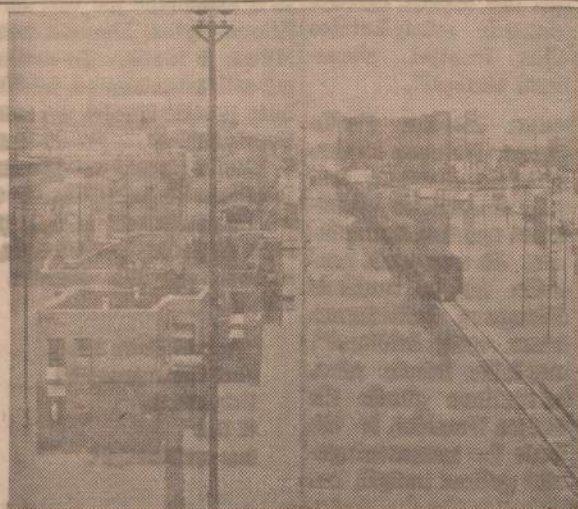
1. Nuspreskite ar jūs norite siūsti iš čia esančių prekių ar užsakyti, pav. Automobilį, Motociklą, Siuvamą mašiną, televiziją ar maisto siuntinį.
2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos patarnavimu.
3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokėtų tvarkyti Jūsų užsakymą.
4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.
5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje. Kai visa tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA 716 Walnut Street, PHILADELPHIA, PA. 19106.
Tel.: WA 5-3455

SKYRIAI:

PHILADELPHIA 632 W. Girard Avenue Philadelphia, Pa. 19123 Walnut 5-8878	LOS ANGELES, CALIF. 3216 Sunset Blvd., Los Angeles 26, Calif. NO 5-9887
BALTIMORE, MD. 3206 Eastern Avenue, Baltimore 24, Md. DI 2-2374	MIAMI, FLA. 2755 Biscayne Blvd., Miami 37, Fla. FR 9-8712
BLOOMFIELD, N. J. 228/230 Montgomery Street Bloomfield, N. J. Phone: 748-8524.	MINNEAPOLIS, MINN. 217 E. Hennepin Street, Minneapolis 14, Minn. FE 2-4908
BOSTON, MASS. 390 West Broadway, So. Boston 27, Mass. ANDrew 8-8764	MILLVILLE, N. J. 19 Westwood Terrace Millville, N. J. Tel. 825-5362
CHICAGO, ILL. 4102 Archer Ave., Chicago 32, Ill. FRontier 6-6399	NEW YORK, N. Y. 48½ E. 7th St., New York 3, N. Y. GR 3-1785
Branch 2242 W. Chicago Avenue Chicago 22, Ill. BE 5-7788	OMAHA, NEB. 5524 So. 32nd Street, Omaha 7, Neb. Tel. 731-8577
CLEVELAND, OHIO 7023 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio UTah 1-0807	PITTSBURGH, PA. 346 Third Avenue, Pittsburgh 22, Pa. GRant 1-3712
DETROIT, MICH. 6460 Michigan Ave., Detroit 10, Mich. TASHmoo 5-7560	ROCHESTER, N. Y. 683 Hudson Ave., Rochester 21, N. Y. BAker 5-5923
ELIZABETH, N. J. 943 Elizabeth Avenue, Elizabeth, N. J. EL 4-7608	SAN FRANCISCO, CALIF. 1236 — 9th Avenue, San Francisco 22, Calif. LO 4-7981
HAMTRAMCK, MICH. 11415 Jos-Campau Avenue, Hamtramck 12, Mich. TO 8-7940	SEATTLE, WASHINGTON 1512 N. 39 St., Seattle, Wash. 98103 ME 3-1853
KANSAS CITY 18 S. Bethany Kansas City, Kansas AT 1-1757	TRENTON, N. J. 730 Liberty Street, Trenton, N. J. LY 9-9163

Pakilęs Mississippi vanduo apsemė Dubuque miestą. Traukinys pažadu prasilenka, bet gatvės jau apsemtos, namai evakuoti.

Algimantas Mackus - egzilio poetas*)

MARIJA GIMBUTIENĖ

Ošia medeliai,
Ošia kirtėjai
Iš liaudiškų kapų.

Tegul ošia, tegul rauda medeliai,
žinodami, kad palaidotas tas,
kurs buvo Viešpaties Angelo pažadintas

Ne. Nevirpėkit, medeliai, iš liaudiškų kapų. Ne mažne trijų mėnesių Algimanto Mackaus tūričiai atžymėti čia susirinko- tūne, kai dar šiltos jauno darbo pėdos ir jo balsas tebegirdimas Los Angeles meistriškai skaitant savąją poeziją ar egzilio užrašus. New Yorke surengtame minėjime Jonas Mekas pataisė: atsisveikinimų su Mackum daugiau nebus, bus tik susitikimai. Ir štai mes vėl susitinkame su Algimantu Los Angeles mieste.

Reikalaudami mirčiai pagarbos, mes perkratom savo sąžines ir kalbame iš širdies ir be pavydo. Algimantas kaskart darosi mums svarbesnis, reikalingesnis, mylimesnis.

Taip, mirtis turėjo aukštai pasistiebtį, kad nukirptų Algimanto Mackaus gyvybės ir kūrybos siūlą pačioje jaunystėje. Bet tegu nesididžiuoja ji savąja pergale, nes *multaque pars vitabit Libitinam*, nes didesnioji dalis išvengs giltinės. Toji geresnioji dalis sruvena mūsų gyslomis. Ir mes žinome, kad tai egzilio kraujas.

"Buvę valstybės piliečiai,
įsidėmėkit jo mirtį:
pirštais jis buvo suvokęs
aklytų raidyną — egzilę.

Buvę valstybės piliečiai,
įsidėmėkit jo mirtį:
kūnas pavirto į žodį,
ne žodis pavirto į kūną".

(Ištrauka iš Chapel B)

1962 metais išėjo Algimanto Mackaus svarbioji knyga "Neornamentuotos Kalbos Generacija ir Augintiniai". Atstovauti 30-ųjų metų kartai. Jo kūryba tiesiog gaivalinga jėga išleido didelį augmenį, augmenį tokį, kurio slaugaus išaugimo daug kas nesugebėjo pastebėti. Dvi pirmosios knygos (Elegijos — 1950. Jo Yra Žemė — 1959) buvo lipimas laiptais stačiai aukštyn

*) Paskaita skaityta Algimanto Mackaus minėjime kovo 21, 1965, surengtame Šviesos-Santaros Los Angeles skyriaus. Jai paruošti naudotasi A. Mackaus poezijos knygomis ir straipsniais bei Liūnės Sutemos, A. Greimo ir A. Landsbergio straipsniais apie Algimantą Mackų.

(kaip autorius Los Angeles pasisakė, jam atėjęs laikas, kai pradėdi gėdytis savo pirmųjų darbų. Tai kiekvieno tikro kūrėjo žymė). "Neornamentuotos Kalbos Generacija ir Augintiniai" yra tokia knyga, apie kurią jau dabar yra parašyta daug daugiau žodžių nei pačioje knygoje. Algimanto Mackaus kūryba yra nagrinėję Liūnė Sutema, Algirdas Greimas, Vyt. Jonynas, Algirdas Landsbergis, Henrikas Nagys ir kiti. Šiandien jau išėjo ir jo paskutinioji knyga — Chapel B, skirta Antanui Škėmai.

"Neornamentuotos Kalbos Generacijos ir Augintinių" reikšmingumas buvo pajustas tučtuojau. Pasirodžius knygai, Liūnė Sutema rašė:

"Kai mūsų poezijoje angelai vitražuose pradėjo rėkti ir ilgėtis stiklinės moters ir pasigirdo keistas okarinos švilpimas, kai išėjo žmogus ieškoti namų savo išklydusiai generacijai, ir buvo atpažinti augintiniai, kai Jureko medinis žirgas suklypo viename Vilniaus kieme, atiduodamas Jureką žvilgančiam švino lietui, kažkaip apčiuopiamai tikresnis tapo pajautimas šios dienos — dabar. Tarytum kilstelėjo akiračio brūkšnyš ir iššaukiamai privertė iš atstumo ir atidžiai pasižiūrėti į mūsų žalitvorių apaugusį kiemą ir jame esantį antikvariatą.

Pradėjau skaityti "Neornamentuotos Kalbos Generaciją ir Augintinius" ir, kaip retais atvejais tebūna, nesinori palyginti. Jų nėra... Tiesa, tai ne pirmasis (mūsų rašytojas) apleidęs saugų kiemą, bet tikrai vienintelis, pasirinkęs tokią gatvę: nuolatos besikeičiančių vardu, be saugumui pritaikintų šviesų, be rodyklių — iš kur — ir — į kur —, be taisyklių užtikrinančių išlikimą... Patogiaus būtų likti šiapus žalitvorių ir nuduoti. Ką? Nepaliečiamą laiką ir nematantį aplinkos. Antikvariate pateisinamai daug savų daiktų, ir supanti žaluma pateisinamai vešli. Tai kas, kad vienas iš mūsų buvo "pažadintas Viešpaties Angelo"?

(Naujienos, gruodžio 14, 1963)

"Mes privalome būti sąmoningi savo situacijai" — pareiškė Algimantas Mackus 1964, jam įteikiant Montrealyje V. Krėvės Vardo premiją. "Jeigu iš tikrųjų esama naujos lietuvių egzilų rašytojų kartos, tegul būna niekuomet nepamirštama, jog jinau mažiau nauja yra savo amžiumi, o daugiau nauja savo situacija".

(Algimantas Mackus, Poeto Algimanto Mackaus žodis gavus Vinco Krėvės vardo premiją. Nepriklausoma Lietuva, 1964-II-5, No. 6).

Mackus imasi savo kartos kalbėtojo vaidmens. Tosios kartos, kuri "ne su visam išėjo, tik su visam negrįžo". Tai augintiniai, alkanieji bežemiai. Naktimis, tartum lunatikai, jie ieško namų. Suskirdusiomis lūpomis jie kreipiasi su prašymu: "Sunaikink paskutinę mūsų nuodėmę, sunaikink šauksmą grįžti". Ir neviltes pagauti, geidžia grįžti atgal į vaikystę ir ieško vaikystės ženklų — žaislų apvalumo, raudono sviedinuko, akių mėlynumo...

"Gražinkite apskriftimus!
Gražinkite augintinį miestą,
palaidotą mėnulio ir saulės
šviesoj,
gražinkite mane, —
ištariau vienas".

Algimantas Mackus kalba tos kartos vardu, kuri patetiškai nebesiglaudžia seno istorijos herbo.

"Neliki svetimas, augintini
sūnau!"
"Kad amžinai neaidėtų vien tik
šermininė giesmė ir ilgas
mirštančios rasės žodynas
ir nespiltų raidės iš
egzotiško gimto žemyno.
Išžiūrėki į vidurnaktį,
Augintini sūnau:
Kas mirė šiandien — vakar buvo
gyva
mėnulio baltojo šaly.
Neliki svetimas, augintini sūnau.
Neskirtas santykiauti su gyvai-
siais,
Apsizvalgyk vidurnaktinės
gūdomos!"

(Fragmentai paimti iš "Augintinių")

Įteikiant jam Vinco Krėvės vardo premiją, Algimantas Mackus savo žodyje pabrėžė: "Jeigu esame alkanieji bežemiai, ar viltis, kad būsime pasotinti žeme, kuriai turėjome priklausyti ir kuri turėjo priklausyti mums, nėra absurdiška? Jeigu tos vilties nesama, belieka išsprasinti pasinėrus į pačias egzilės gilumas... Aš siūlau išdidumo kupiną egzilę, nes tokioje egzilėje palieka vietos ir mūsų karčios egzistencijos ironijai, skausmui ir tiesai išsakyti".

Algimantas Mackus išsako tiesą ir tampa įtampos kupino laiko, supainioto dangaus, ironiško sapno, džiaugsmo herezijos ir bendrai epochos sąmoningumo poetu. Jis nuogomis rankomis liečia 20-ojo amžiaus siaubą, džiaugsmą palikdamas "pomirtiniam vėlių žaidimui". Istoriskame laike laimės nėra. Rėkdamos motinos gimdo tik aukas istorijos išmaldai, ir tik stiklo akimis (= nesąmoningomis) žiūrint galima matyti, kokia graži Dievo ranka, kai ji glosto angelo plaukus.

"Į Eglės pasaką grįžta puta.
Žilvine, žilvinėli!
Tai tiek ir tebuvo duota,
Tai tiek ir tebuvo skirta".
(Chapel B)

Konstatuodamas tamsą, jis mums suteikė galimybę susipažinti su daugeliu tamsos bei blogio aspektų, kurių savo akimis būtume nepastebėję. Dar daugiau: tas, kuris keliavo absurdiškomis gatvėmis, išžiūrėdamas į savo kapo vietą, beveik jos ieškodamas ir išsipranašavęs, ir gėrė "juodąjį pieną", paliko tokių išraiškos jėga nepralenkiamų savosios žemės troškulio ir meilės posmų, kurie suvirpina ir įpareigoja ir vyresniųjų ir jaunesniųjų širdis.

Algimantas Mackus visų pirma liks egzilio poetas, kurs dar vaikystėje išsviestas iš gimtosios žemės į bedžiaugsmę vidurnaktinę gūdomą visa savo krauju jėga patyrė ir išreiškė bežemio buitį ir namų troškulį. Daug dramatiškiau nei tie, kurie savo didesnę gyvenimo dalį praleido besikuriančioje ir beatskleidžiančioje Nepriklausomoje Lietuvoje. Tik pačioje jaunystėje juntama visais kampais. "Nežinau nė vieno, kurs būtų taip sunkiai nešiojęs praradimą, susikaupusį paskutiniame atodūsyje Vilnelės vėjuje ir paskutiniame žvilgsnyje į stogus ir bokštus bažnyčių, katedrų ir palocijų mūsų Senajame Mieste" — sakė Marius Katiliškis, atsisveikinant sausio 1.

Prasiskynęs pro žalitvorę, su-raizgusią augintinio gyvenimą į painiausią ornamentą (Liūnės Sutemos, išsireiškimas), Algimantas Mackus naudoja neornamentuotą akmenis kietumo ir Dovydo laidynės taiklumo žodį. Tuo jis davė suolį nuo tiesia linija besivystančios mūsų literatūros, turėdamas tik vieną tikrą brolių bet ne poeziją, o prozą, būtent — Anfaną Škėmą. Peršokęs konformizmo tvoras, jis atsidūrė pačiame 20 amžiaus kraterio centre, o literatūros atžvilgiu — tarptautinėje arenoje. Tačiau ir joje būdamas iš esmės, Mackus visados liks Lietuvos poetas, nes jį suprasti gali tik tas, kurio vaikystė, arba nesąmoningasis laikas, liko žerėti anapus chaoso, vienintelėje šios žemės šventoje vietoje — Lietuvoje. Mackaus kūryba — nepasikartojanti, nerandanti artimų pargalėlių, panašiai kaip suomių Sibelius ar mūsų Čiurlionio. Tačiau artimumo savo poezija, erudicija ir asmenybe jis turi su T. S. Eliotu, Dylan Thomas, Szesla Miloz ir kitais. To artimumo gal artirastų daugiau, jei likimas būtų jam dovanojęs dar nors aštuonis metus — iki 40-ties. T. S. Eliotui jis artimas gyvenamąjo laikmečio pajutimu. Ir vieno ir kito gamtovaizdis, kaip pastebėjo Algirdas Landsbergis, ištroškęs gyvybės lietaus. Pas Mackų

"Po suaižėjusia žeme,
girdėdamas pernykštį
lietu ošiant,
iš lėto
ima vysti šaknys".

o pas Eliotą — "ir akmenų sausam vandens nė garso". Žemė

suaizėjusi beviltiškai ir pas Algimantą Mackų nesijungia su jokiais sodais. Kai kuriais savo posmais A. Mackus atsistoja ant tylos briaunos —

„Norėjau gyventi — o mirštu,
Norėjau kalbėt — o tylą“.
(Jo yra Zemė)

Dabarties siaubo nepanaikina nei praeities nei ateities vizijos. Net ir jo eilėraščiuose dažna poetinė priemonė — pakartojimas arba (Algirdo J. Greimo iškelta) „anti-frazė“ tik padvigubina, sustiprina neviltį arba ironiją.

„Aš žinau: Jis buvo Dievas
Aš nežinau, ar jis buvo „Dievas“.

Arba:

„Dievas su mumis
Gott mit uns“, bet „užverti
Saulužės langai ir vis sninga,
angele, sninga“.

To paties efekto pasiekia ir litanijs forma, labai Mackaus eilėms charakteringa. Čia reikia pastebėti, kad minimasai Dievas nėra apvaizdos Dievas, o Dievas soldateskos arba Ne-Dievas, (kaip A. J. Greimas išsireiškė), kuris žudo ir plėšia Dievo vardu. Mackaus Dievo sąvoka yra visiškai kita: tai visokiųjų soterizmo apraiškų simbolis, tai visų kelių, vedančių į Viltį įkūnijimas.

(Metmenys, No. 7, p. 116)

Neviltis ir fatalizmas pas Algimantą Mackų — ar tik nebus bent dalimi išsinešti iš lietuvių folkloro, pasamonej išsaugoti ir, atitikę dabarties situacijai, išplaukę į jo posmus. Juk mūsų tautosakoj yra tokių siratų dainų, kurias giedant regis veriasi žemė —

„Paėmei mamą, paėmei mamą,
Paimk ir mane“.

Dainose skausmas nepanaikintas, ir neužglostytas, bet paliktas toks, koks jis iš tikrųjų buvo 19 amžiaus politškai nualintoj baudžiavinėj Lietuvoj. Neatsileidžia išalęs džiaugsmas ir neatsipainioja supainiotas dangus Algimanto Mackaus knygose.

„Kraujo neišmatuosi,
Skausmo neišdalinsi,
Žilvine, žilvinėli,
Ką pasirinksi?“

(Chapel B)

Tik vienas šviesus ir šventas įvaizdis Mackaus kūryboje atsveria juodas akių kiaurymes — tai sidabru žerintis apsnigtas vaismedis, kuro balto mėnulio šviesoje deimantu tviška panašiai kaip mistinis miestas Čiurlionio karaliaus delne.

Lietuva
Mano kraštas žiema,
Mano kraštas vidurnaktis,
Tik mano krašto delne,
Mėnuliui šviečiant,
Žeri apsnigtas vaismedis.

(Jo yra Zemė)

Tai gyvybės medis, stūksas tyloje, vario šaknis įleidęs žemėn. Jo vaisiai galbūt turi saulėj išbrinkusių apelsinų skonį. Jis toli, nepasiekiamas ir neliečiamas. Apsnigtas, bet žeri. Giminingas mūsų protėvių įsivai-

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

MARIJA GIMBUTIENĖ

duotam kosminiam arba rojaus medžiui*).

Šioje vietoje man prisimena pasaka apie berną:

„Gyveno bernas. Skurdžios ir pašiušę jo gyvenimo parytės. Ne dvare augęs, ne palivarkuose, — didžiuosiuos vargeliuos. Ir, kai užė pušės ažuolijoj, išpluošė į platųjį žemių kraštą per Dūnų - Dūnojėlius, kur už devynių kalnų drūtybės tekmė plūno ir kur tai, pasakuta žmonių, gyvenusi tiesų tiesybė. Diena vijo dieną ir mėnesiai apsvyniojo metais, jis ėjo, skubėjo. Ar atsigerė amžinojo vandens, ar pasiekė žemės atagalį? Žmonėse regėjosi viską pažinęs ir vis ko tai netekęs... Tarytum būtų jų ir būsimųjų dienų feiškekjas... (J. Ciceno spausdinta Vilniaus žodyje 1936 m.).

Šioje vietoje man taip pat prisimena lietuvių liaudies skulptūros šedevras — rūpintojėlis, neramus žemės sopulio nešėjas... Ir rūpintojėlis Algimanto veido.

Atsvaros taškas nusakralintame pasaulyje — tolimalis laimės žiburys, žerintis vaismedis, pas Algimantą Mackų yra Lietuvos simbolis. Lietuvos tokios, kokia ji buvo prarasta vaikystėje.

Su apsnigto vaismedžio įvaizdžiu simboliškai siejasi ir kiti senojo sakralinio pasaulio aidai. Tai tautosakiniai motyvai, kurie išryškina kontrastą tarp dviejų pasaulių —

„Mirštančiųjų procesijos gieda,
Dairykis, Teresėle, vaikystės,
dairykis neišraudojamo,
pulki, mergele,
pulki, jaunoji,
į gilų vandenėlį,
kur lelija siūbuoja,
kur akmenėliai žydi,
kur debesėliai lyja“.

Arba:

„Balandėliai balandžiai, į kur
jūs?
Nepalikit žemės vieną...
Aš, išaugęs iš kieto ir tvirto
meilės kupino balso — iš žemės,
aš žinau, kodėl liepos pravirksta
mano krašto kiekvieną birželį“.

(Fragmentai iš „Neornamentuotos Kalbos Generacijos“).

Nuskaralinto 20 amžiaus iro-

*) Neabejoju, kad Algimantas Mackus būtų davęs dar daug įvardžių, surišusių su lietuviškuoju sakraliniu pasauliu. Po mano paskaitos apie lietuvių mitologiją 1964 m. Santaros-Sviesos suvažiavime, Tabor Farmoje, Algimantas entuziastiškai pareiškė — jau turiu: gimė idėjos! Greičiausiai būtume sulaukę visai naujų elementų jo kūryboje, o lietuvių mitologijos fragmentai būtų prasmingai atsinajinę mūsų laikų poezijoje.

niją išreiškia ir labai dažnai minimi giliai išieškoti krikščioniškieji simboliai bei inkantacijos.

Kalbant ape Algimanto Mackaus poetinę kalbą, pasinaudojau A. Landsbergio prieš mėnesį New Yorke sakytomis žodžiais.

— Susikurti naują poetinę kalbą paprastai skatina lūžis su tradicija... Savo vienkartinėje situacijoje, pergyvendamas lūžį tarp savo poetinio pasmaulio ir lietuviškosios poetinės tradicijos, Mackus neišvengiamai turėjo susikurti naują kalbą.

... Jis atmėta „dailių“ — netekintą, išbaigtą žodį... —

Niekad istorijoje žodis nebuvo taip suniekintas kaip tarp 32 ir 64 metų — Mackaus gyvenimo metų: nuprasmintas politiniai, piktnaudotas komerciniai, o egzilinėje visuomenėje sugroteskintas idealistinių šūkių perpynimu miesčioniškais prietaisais. Rimas taip pat retai teuztinkamas... Vienijantis elementas Mackaus eilėse yra ritmas, ypač ryškiai suskambantįs Afrikos temoje:

Auginu, auginu, auginu
plėšrią Afrikos žolę.
Auginu, auginu, auginu
anūką kalbančiam būgnui.

Nors Mackaus poezijos detalės nėra įprastai muzikalios, „Augintinių“ ir Neornamentuotos kalbos generacijos“ struktūra — jungianti liturginius bei liaudies dainų motyvus, atonalines frazes, magiškas inkantacijas — primena moderniosios muzikos oratorijas. Tas oratorijas vienija ne melodija ar pasakojimo tęstinumas, bet simbolinės ir metaforinės dimensijos nuoseklumas“.

(Metmenys, No. 9, 1965)

Dar norėčiau pridėti tai, kad Algimantas Mackus ne tik meistriskai vartoja garsinius efektus, bet lygiai taip pat ir optinius. Abeji sujungti palieka dvigubą išpūdį. Jo negali pamiršti taip, kaip labai gero dailininko — ekspresionisto paveikslą.

Kuo daugiau vartai „Neornamentuotą kalbą ir Augintinius“,

tuo labiau suaugi su daugeliu posmų, nežiūrind net į tai, kad juose randi šauksmą iš nevilties dugno. Kuo daugiau skaitai, tuo giliau jie į tavo jauga. Tai tikro meninio kūrinio ypatybės, kurios garantuoja išlikimą. Kai vartai „Neornamentuotos Generacijos ir Augintinių“ knygą ir jauti, kaip jos baltutėliai puslapiai tebeskleidžia spaustuvės kvapą, negali sutikti su mintimi, kad tai paskutinioji Algimanto Mackaus knyga ir mes niekad nežinosim, kaip būtų skambėję jo posmai už dešimties metų. Ar gali sutikti su faktu, kad vieno pačių didžiųjų talentų, kokių mums davė tremties metai, gyvybė tik blykstelėjo kaip žaibas ir meteoriskai dingo už pritvinkusių juodų debesų. Bet gal iš tikro dievų numylėtiniams lemta tik valandėlę gyventi, kad jų netekimą šimteriopai pajustumė ir auka būtų tiek brangi, kad taptų nemirtinga.

Gal tai buvo viskas, ką Algimantas Mackus — poetas turėjo pasakyti, nes jis suspėjo save ir mus išsakyti. Ir mes negalėsime užmiršti A. Mackaus, nes viskas, kas jo buvo užrašyta, buvo rašyta krauju.

Aš vėl grįžtu prie rašytojo Landsbergio žodžių, kuriais jis baigė savąją kalbą:

„Dabar jo poezija žels, kis, vaisins. Keis, gyvens mummyse... Mes dažnai atsigrįšime į Algimantą Mackų patikrinti savo viltį pagal jo bekompromisinį žvilgsnį, savo žodį pagal jo autentiškumo reikalavimą, savo veiksmą pagal jo etinį imperatyvą. Mūsų širdys, vaizduotės, protai liks jam atviri — kaip broliui, kokio niekad nebeturėsime“.

(Landsbergis, Metmenys No. 9)

„Į sidabrinį lietu,
į pušyno vėją,
kad oštum, Jurekai (Algimantai),
metu aš Tavo žalią karstą
ir kniumbu“.

„NAUJIENOS“ BOLŠEVIKAMS
YRA RAKŠTIS JŲ AKYSE

Graikų menininkas Takis pagamino šiuos meno darbus, pavadindamas juos „Signalais“. Jie toki realūs, kad rodo ne tik raudonas, bet ir žalias spalvas. Jis nepasakė, kad elektros laidai eina kartimis.

M. GELŽINIS

KLAIPĖDOS SRITIES AUTOCHTONAI

Klaipėdos Miesto Antroji Privilegija — tvirtas įrodymas, kad lietuviai yra Klaipėdos srities autochtonai (čiabuviai)

Kai 1252 m. liepos 29 d. anuometinėje Kuršijos sostinėje Kuldigoje (Goldingen) Kuršijos vyskupas Heinrich ir Ordino įgaliotinis Eberhard v. Seyne sutarė Klaipėdos steigimą, Ordino pareigūnas pasirašė tą pačią dieną 29,6 cm — 19,5 cm apimties pergamente lotynų kalba parašytąjį steigimo aktą. Vyskupas leido dokumentą į viduramžių vokiečių kalbą išversti ir todėl teprikabino savo antspaudą rugpiučio 1 d. Abudu dokumentai teigia, kad po metų pilis bus dalinama; vyskupas pasiūlė vieną trečdalį ir Ordinas pasiūlė abiejus likusius. Klaipėdos steigimo aktas yra atspausdintas (išėmus kituose) tokiuose leidiniuose:

1) Livlanend. Urkundenbuch (sutrump. LUB) I, nr. 236 — lotynų kalba ir nr. 237 — viduramžių vokiečių kalba.

2) Hubatsch — Quellen zur Gesch. des Deut. Ordens, p. 100 — lotynų kalba ir p. 101 — viduramžių vokiečių kalba.

1. Plėšikai dalinosi Klaipėda

Bet jau po pusmečio 1253 m. vasario 8 d., Klaipėdos statomoje pilyje parašytas kitas aktas parodo, kad dalybos įvykusios anksčiau, negu buvo numatytos. (Kai kurių Ordino istorijos tyrinėtojų vokiečių nuomonės, kad dėl Livonijos praktikuotų "Marijos" metų įvykęs metų eilės rašyboje perstatymas, ir Klaipėdos dalybos įvykusios tikėnybėje vienus metus vėliau, t. y. 1254 m., čia nepaisysime. Praktiškumo sumetimais pasiliksime prie senosios rašybos). Akte žymimas pilies pasiskirstymas tarp abiejų plėšikų, pasakoma, kad lietuviai ir sambiai jau buvo puolę besteigiamą Klaipėdos pilį ir deklaruojamas žemių paskyrimas būsimam miestui. Donacija buvo tokios apimties:

Nuo vietos, kur Dangės upė įteka į marias, miesto žemių siena ėjo pamačiau iki Žardės upelio (mūsų laikų Smeltalės) žiočių. Čia siena pasuko į rytus ir ėjo Smeltalės krantu aukštyn iki Badelkiemio miško, kurio likučiai buvo apie 1790 m. iškiršti. Toje vietoje siena pakeitė kryptį į šiaurę, ėjo paliai mišką, toliau tiesia linija iki Dangės ir jos krantu aukštyn iki Mutinės (Tauralaukių?). Tada ji nukreipiama į vakarus, vedama pro mažą ežerą (Charlottenhofer See), per šilus ir kopas iki Baltijos jūros kranto ir jos krantu atgal iki Dangės žiočių.

Anų laikų mastu matuojant, Klaipėdai buvo paskirtas nepaprastai didelis žemių plotas. Jau viena jo apimtis parodo Ordino pasinešimą. Klaipėdą išvystyti į išimtinai didelį centrą. 1253 m. vasario 8 d. pilies pasiskirstymo ir Klaipėdos miestui žemių pa-

skyrimo aktas yra atspausdintas

1) LUB I, nr. 245 lotynų ir
2) Sembritzki — Geschichte d. Stadt Memel, 1926 p. 19 viduramžių vokiečių kalba.

2. Klaipėdos miesto pirmoji privilegija

Pirmosios privilegijos originalas nėra išlikęs. Bet iš įvairių šaltinių atstatome vaizdą, kad anuometinis Livonijos krašto magistras Borchart v. Hornhusen numatė Klaipėdos miestui, tur būti 1258 m., Luebecko teisę, t. y., deklaravo pirmąjį miesto privilegiją. Šitos numatytos teisės redakcijos nuorašas esąs išlikęs Ordens Foliantė 270. Alte paepstliche Privileg. Bl. 202 ir 208.

Livlaend. Urkundenbuch I, nr. 317 mums pateikia Kuršijos vyskupo Heinricho aktą, kuriuo jis patvirtina krašto magistro Klaipėdos miesto gyventojams suteiktas teises ir laisves. Vyskupo patvirtinimas yra datuotas 1258 metais. Reikia manyti, kad privilegija buvo kiek anksčiau tais pačiais metais deklaruota, nes tuomet abudu plėšikai, Kuršijos vyskupas ir Livonijos magistras, konferavo Klaipėdoje.

Kartu reikia turėti galvoje, kad 1258 metais, šešiams metams praėjus po Klaipėdos pilies steigimo, jokio "miesto" dar nebuvo. Vietos žemaičiai taip dažnai puolė Klaipėdos pilį, kad už pilies griovio jokio vokiečio negyventa. Todėl visokios "miesto gyventojams" skelbiamos "teisės, laisvės ir privilegijos" tebuvo pergamentiniai veiksmai, atlikti aktų formoje Klaipėdos pilies raštiniėje. Jie nebuvo jokie realūs veiksmai ir kokius tai miesto gyventojus, bet vien kryžievių planavimai ateičiai.

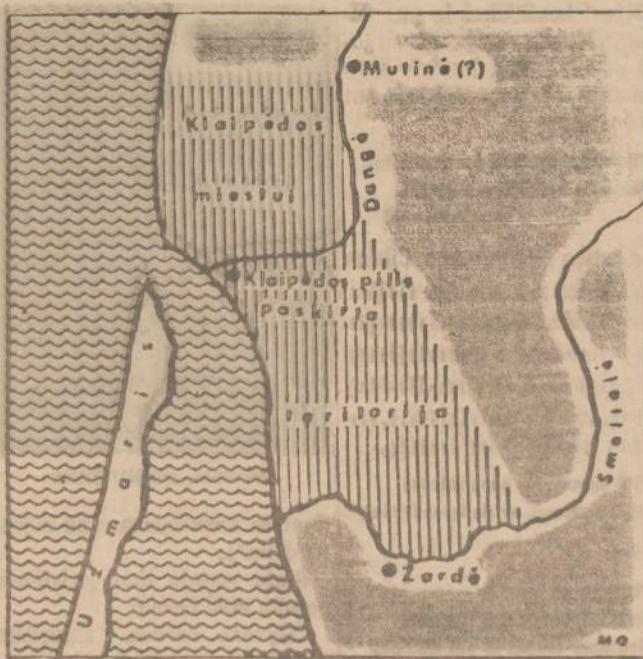
3. Mansi Civitatis

Kai 1291 m. sausio 6 d. vyskupas Edmund paskirstė savo žemes pietinėje Kuršijoje kapitulos nariams taip vadinamą Mansi Civitatis, Klaipėdos pilyje redaguotu aktu, Mansi Civitatis tebemini plačias Klaipėdos miestui paskirtas žemes.

4. Klaipėdos miesto antroji privilegija — Handfeste

113 metų po Klaipėdos įsteigimo, jau tečiai ir ketvirtai žmonių kartai gyvenant, miestas gavo antrąją privilegiją. 1365 m., Ordinui pasiekus aukščiausį gruboniškumo ir klestėjimo laipsnį, nepaprasto veiklumo Did. magistras Winrich v. Kniprode (1351—1382) suteikė Klaipėdai tokią "Handfeste":

"Wir Bruder Winrich von Kniprode Hoemeister des Ordens ir t. t. ... haben unsern Burgern zur Memela ire alde Handfeste die in verbrannt ist mit unser Mitgebiethiger Willen und Rath verwillt, verleihen und geben in und iren rechten Erben und Nachkommelingē

Lubish Recht also bescheidenlich, ob do jemand den andern zu Tode schluge oder wuerfe, das Gott nicht zugebe, und auf unser Hus influchtig wurde, dass der Frede sol haben, die weile her uff unserm Hause ist, auch verleyen wir in freie Fischerei in dem Haabe uff der Littawischen Seiten bis an Wyntburg und in der Memela als sie darinne von Alters her Fisherei gehabt haben. Auch goennen wir in, dass sie uff dem Russe zu irer Feuerunge und zu irer Buvunge holzen moegen frei wo sie wollen hoelzen. Auch sollen sie ire Viehweide und ihren Hoischlag haben, als sie von alters bis an diese Czit gehabt haben. Alle dese vorgeshribn Dink verleyen Wir in und goennen in dass sie die haben und ir gebrauchen so lange op die Littawen mit Gottes Hilfe geschwaecht wuerden, bis dass Wir die Stadt denn ufgeben vor nues, was Wir in denn zu der Stadt geben, das sollen sie darnach haben. Szu Gezeugnisse der Dink haben Wir Unser Insiegel an dezen Bref lassen hangen, gegeben zu Marienburg Unseres Herrn Jahr MCCC in dem Fumf und sechzigsten Jahre. Czu Gezeuge sin Unser lieber Bruder Herr Wolfram von Baldersheim, Gross Kompthur, Herr Henning Schindekopp Obirster Marschalk, Bruder Wolf, Kompthur zu Memel, Herr Niklaus Unser Caplan pp."

(Mes, brolis W. v. K., Didysis Ordino magistras ir t. t. ... suteikiame Mūsų piliečiams Klaipėdoje, vietoje sudegusios, naują Handfeste ir, išklause Mūsų padėjėjų patarimus ir valios pareiškimus, suteikiame jiems ir jų teisėtiems įpėdiniams ir paveldėtojams Luebecko teisę, kuri būtų taikoma, jei kas nors kitą, ko Dievas teneduoda, užmuštų arba (iš balno) išmestų, ir jis, ieškodamas taikos (išteisinimo), į mūsų namus atbėgtų. Mes jiems taip pat suteikiame laisvą žvejybą marių lietuviškame krante iki Ventės ir Nemunės, kur jie jau seniau žvejojo. Mes jiems leidžiame Rusnėje laisvai pasirinkti ir miško kirsti kuro ir statybos reikalams. Mes jiems taip pat suteikiame ganėklos ir šienavimo teisę tose vietose, kuriose jie jų jau se-

niau turėjo. Mes jiems suteikiame visas viršuje aprašytas teises ir leidžiame naudotis visomis gerybėmis, kol lietuviai bus su Dievo pagalba tiek susilpninti, kad galėtumėm miestą iš naujo aprūpinti, ir ko Mes miestui suteiksime, tuo jie galės tuomet naudotis. Šį veiksma pailudiju, prikabinamas Mūsų antspaudą prie šio laiško, paskelbto Marienburge, Viešpaties tūkstantis trys šimtai ir šešiasdešimt penktais metais. Liudininkais yra Mūsų mielas brolis ponas Wolfram v. Baldersheim, Didysis komptūras, ponas Henning Schindekopp, Vyriausiasis maršalas, brolis Wolf, Klaipėdos komptūras, ponas Niklaus, Mūsų kapelionas ir t. t.).

Privilegija, kurios nuorašas buvo Klaipėdos miesto archyve, yra atspausdinta pas Sembritzki — Gesch. d. St. Memel, p. 39.

5. Trys žemaičių puolimai

Did. magistras nepasakė nei kur, nei kada privilegija sudėgusi; bet jau vienas "degimo" žodis primena 1293, 1307 ir 1323 m. žemaičių puolimus, kurie 1293 ir 1323 metais visiškai sudegino jaunutės Klaipėdos miesto užuomazgas ir gyventojus užmušė ir belaisvėn nusivedė. Tada galėjo ir pirmoji privilegija sudėgti.

6. Šimtametė Ordino "globa" pavertė Klaipėdos sritį į ubagišką dykrą

Ordino planuose Klaipėdai buvo pridūota didelė reikšmė ne tik kariškoje — politiškoje, bet ir ūkiškoje srityje. Neuztikrinęs miesto saugumo, Ordinas pakartotinai apgyvendino pilies pagriovyje kelis dešimčius iš Vokietijos atvykusių atėjūnų, kurie ieškojo nemokamų žemių ir sodybų. Tačiau neapdairius riterių žygius žemaičiai sulaukydavo, o atėjūnus sunaikindavo. Taip 113 m. po Klaipėdos steigimo, po eilės steigimų, dalybų ir kitokių skambių aktų, viskas, kas iš miesto užuomazgos likdavo, tebuvo — pelenų krūva.

Antroje privilegijoje nebemimos plačios miesto teritorijos. Dievo pasitikėjimu laukiama, kad lietuviai susilpnės, ir tada bus miestas iš naujo žemėmis aprūpintas. Iki tol gyventojams teteikiamos menkos donacijos;

tepatvirtinama ganyklų ir šienavimo teisė, kurią jie jau ir taip turėjo, atnaujinama žvejybos teisė ir pabrėžiama miško kirtimo teisė tokiu variantu, kad ateityje reikės mišką Rusnės apylinkėje kirsti, t. y. 35 km atstumo nuo namų ir rąstus reikės marių vandenimis į namus plukdyti.

Tokia magistro "malonė" parodo, kad pilies apylinkėje nebebuvo miškų. Riterių šimtametė globa nuskuto Klaipėdos sritį ir pavertė ją šilais ir krūmokšniais apaugusia dykra (negyvenama vieta).

Karaliaučiaus univ. daktaras Erich-Zurkalowski rašė savo 1906 m. disertacijos "Studien zur Geschichte Memels und der Politik des Deutschen Ordens" 19-e pusl.:

"Der Stadtgemeinde Memel war... ein beträchtlicher Komplex von Laendereien zugewiesen worden... in der staedtischen Handfeste, die Hochmeister W. von Kniprode 1365 an Stelle der alten, die verloren gegangen war, ausstellte, ist jedoch davon keine Rede mehr. Nur Nutzungsrechte an Wald, Weide, Wasser wurden den Buergeren eingeracumt. Der Verlust der Laendereien ist nur dadurch zu erklaren, dass die Gemeinde dieselben seit Jahrzehnten hatte ungenutzt liegen lassen. Der vornehmste Grund dieser eigentuemlichen Tatsache war die durch die Litauer verursachte Unsicherheit. Wenn man sogar in der Naehle der Burg nicht an Ackerbau denken konnte, wie viel weniger war er dann in den entferntesten Distrikten moeglich. Noch im Jahre 1434 gab es in dem damals allerdings schon vorkleinerten Komturbezirk Memel nur vier Ortschaften, von denen Grundzinsen einkamen."

(Klaipėdos miestui buvo... žymūs žemių plotai paskirti... apie kuriuos nieko nebesakoma Did. magistro W. v. Kiprode 1365 m. paskelbtoje miesto privilegijoje, kurią jis senosios vietoje (senoji buvo dingusi) miestui suteikė. Piliečiams teikiama naudotis mišku, ganykla ir vandenimis. Žemių nubraukimą tegalima tuo paaiškinti, kam miestas jomis nesinaudojo nuo paskyrimo pradžios. Svarbiausioji šio ypatingo reiškinių priežastis buvo lietuvių grėsmė. Jeigu pačioje pilies apylinkėje nebuvo galima apie žemdirbystę galvoti, tuo labiau tai nebuvo įmanoma apie nuošalesnius rajonus. Net 1434 m., nors ir sumažintame Klaipėdos komturijos plote, tebuvo keturios sodybos, kurios mokėjo žemės mokesčius).

7. "Littawischen Seiten"

Ordino magistras, pavadinęs antroje Klaipėdos miesto privilegijoje marių krantus tarp Klaipėdos ir Ventės "Littawischen Seiten", galėjo tai

- 1) politiniai — administraciniai arba
- 2) etniniai suprasti.

Pirmą prielaidą reikia atmesiti, nes pavadinti kraštą, kuris virš šimtą metų buvo tvirtoje Ordino valdžioje "Littawischen Seiten", būtų per daug grubus prasilenkimas su tikrove. To-

kios prasmės pavadinimą Ordino pareigūnas nebūtų ant pergamento fiksavęs.

Taip pat negalima leisti, kad jis būtų pamarį dėl to "Littawischen Seiten" vadinęs, nes ši sritis kada nors Lietuvai priklausė ir ne dėl to, kad būtų norėjęs pagerbti ar priminti Ordino priešą, Lietuvos valstybę, kurios siena, šių dienų vokiečių Rytų Europos tyrinėtojų teigimu, buvusi bent 100 km toliau į Rytus.

"Littawischen Seiten" Didysis Ordino magistras tesuprato etniniai!

Čia reikia vengti minties, kad Ordinas ten būtų lietuviškus perbėgius ar karo belaisvius apgyvendinęs. Ordino belaisvėn paimtų lietuvių buvo gana daug, bet tuos jis neapgyvendino Lietuvos pasienyje, bet toli nuo Lietuvos, vakariniuose savo valdų plotuose.

Pamaryje gyveno senieji Klaipėdos apylinkės gyventojai žemaičiai, kurie nebenorėjo su Ordinu kariauti ir yra pačių vokiečių istorijos užrašuose "Friedeleute" (taikingieji žmonės) vadinami. Šitie žmonės juk turėjo kaip nors gyventi, nežūrint kokios sąlygos ir bebūtų. Viena iš geriausių anuomet pragyvenimo vietovių kaip tik buvo pamarys. Todėl ten vienkiemuose susitelkė likimui pasidavę to krašto žmonės. Ir 1365 m. jų ten jau būta tiek daug, kad patį Ordino galva pavadino jų žemę — "Littawischen Seiten" ir

po tokio pavadinimo savo antspaudą prikabino.

Šis šviesus paliudijimas išnešė per šimtmečius nepalenktą ir neužtemusią tiesą, kad lietuviai yra Klaipėdos srities autochtantai!

RECEPTŲ
SPECIALISTAI

J. ir J.
PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistinėms

IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

GAUTI NAUJI SVEIKINIMAI LIETUVISKI IR ANGLISKI BEI ĮVAIRIOS DOVANOS MOTINOS DIENAI IR KİTOMS SPECIALIOMS PROGOMS. Mrs. SNYDERS SALDAINIAI.

2557 West 69th Street
Tel. PR 6-4363

D J'S BEAUTY SALON
6730 So. Pulaski Rd.
For the styles to glamorize you in the year ahead!
Permanents — Styling — Tinting —
Frosting — Silver Blonding —
Cutting — Shaping.
Hours Mon. — thru Fri. 9 to 9 P. M.
Sat. 9-5, Sun. — 9-1.
Phone for appointment 582-1383

FURS BY SIMON
• Custom Made Furs • Repairing
• Remodeling • Storage
• Cleaning •
Daily 9 A. M. to 6 P. M.
Mon. & Thurs. 9 A.M. to 9 P. M.
5932 So. PULASKI ROAD
Tel. 582-0432

Paveiksle matome lėktuvų patarnautoja Barbara Kramer ir Louis Walter, iš Prancūzijos atvyšusius prezidento Johnsono vaikinį biustą, kuris bus pastatytas New Yorko parodos prancūzų paviljone.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jeji norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding	Manhattan Fire & Marine
American Indemnity	Mercury Mutual
Casualty Mutual	Monarch
Fidelity & Deposit	National Union
Fire and Casualty of Conn.	New York Fire
Gibraltar Insurance	Security Insurance
The Hanover	United States Fire
Highway Insurance	Universal Insurance
The Home	Western Fire & Casualty
Interstate	California Life
LaSalle Casualty	

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

TRUMPAI IS MENO ISTORIJS

PIRMŪJŲ KRIKŠČIONIŲ MENAS

(Tėsinys)

Krikščionių ir pagonių sarkofagai

Krikščionių sarkofagai skirtingi nuo pagonių. Krikščionys vengė nuogo kūno, net Kristus ant kryžiaus buvo su tunika apvilktas. Pompejos sienų griūvėsiuose rasta krikščioniškų elementų: pavaizduojama krikščionybės simboliai gana geroje kūno proporciijoje. Krikščionių sarkofagai buvo sunkūs, gramzdžiški, architektūrinio pobūdžio, neproporcingi. Turėjo kampuose kolonas, skliautai išdekoruoti religiniais simboliais: Ganytojas ant pečių neša avį ir panašiai. Turtingi romėnai sarkofagus darė iš brangaus marmuro. Krikščionys nėra sarkofagų išradėjai. Jų sarkofagai buvo pigios rūšies, tik pamėgdžiojimas pagoniškų sarkofagų. Kristaus kryžiuojimas nepasirodė anksčiau, kaip 5-tam šimtetyje. Skulptūra krikščionims nebuvo priimtina, nes pagonių maldyklos naudojo statulas. Krikščionių vaizdinis menas ilgą laiką neturėjo aiškaus veido, nes iki Charlemagnes laikų visas ankstyvasis vaizdinis menas buvo Rytų (Bizantijos) įtakoje. Kai Bizantijai tapo Romos imperijos sostine 330 m., susidarė trys principiniai meno centrai — Roma, Ravena ir Konstantinopolis. Bizantijai 1453 m. užėmė turkai. Bizantinė sistema daliniai pagrįsta antikino pasaulio atsiminimais, bet tiek sustingusi ir primityviška forma nepajėgė formuoti savistovaus meno. Šventumas dažnai turi naivumo formą, nes menas neturėjo iškilti aukščiau supernatūraliz-

mo. Net madona riebi, siauros, plonos lūpos ir plona nosis. Atrodo, stengtasi padaryti ją gražia. Vyrų figūros ir galvos negražios, keistos. Drabužiai sutvarkyti pagal simbolinę sąrangą, atrodo viskas delikatinu, sustingę, be nutarūlių bruožų bei detalių, daugiau ornamentika, negu tapyba, išdekoruota auksu ir brangakmeniais. Kitur, ypač maži paveikslai, kur auksas atstojo šviesą. Figūrų pozos ir judesiai dirbtiniai, atrodo be gyvumo.

Šis stilius Italijoje buvo kaip ir tėsinys Bizantijos meno ir turėjo didelės įtakos religiniame mene iki 1000 m. Bet bizantinis menas turėjo ir ypatingą kokybę, kuris užvaldė Italijos meną savo auksakalio ir skulptoriaus genijum. Abejose šalyse religinis jausmas buvo tas pats iki 11-to amžiaus, kol ekleziastinė sutartis tarp Romos ir Bizantijos buvo nutraukta visiems laikams. Meninis apipavidalinimas veiksmo ir vaizduojamų būtybių neuėjo toliau to, ką antikinis pasaulis davė, toks sutapimas, kaip pvz. Paskutinė vakarienė, Duonos padauginimo stebuklas ir kitos figūros stovi eilėje suspaudusios, sustingusios, be išraiškos. Iš dalies krikščioniškas menas buvo graikų meno šešėlyje, kaip grožio pavyzdys. Bizantinis menas labiau ikonografinis, buvo net kilęs konfliktas su fanatikais ikonoklastais, kurie bandė sunaikinti kitokį meną.

Geležinė skulptūra sunkiai suabstraktinama dėl to, kad ši medžiaga artimesnė statybai, įvairiems išdarbiams — mašinoms ir t. t.

J. RIBERA (1588—1656)

Demokratas, juokiantis filosofas

VYKSTA PARODOS

Šiandien atidaroma Australijos lietuvių paroda

Šį vakarą Čiurlionio galerijoje Chicagoje (Jaunimo Centre) 6 val. atidaroma penkių Australijoje gyvenančių lietuvių grafikų paroda. Dalyvauja: Eva Kubbos, Henrikas Šalkauskas, Algirdas Šimkūnas, Adolfas Vaičiaitis ir Vaclovas Ratas-Rataiskis.

Parodą rengia Santaros-Sviesos Federacijos Chicago Skyrius.

Kęstutis Zapkus grįžta iš Paryžiaus, aplankydamas Skandinavijos kraštus. Dail. Zapkus, laimėjęs Ryerson užsieninių studijų stipendiją, Paryžiuje ir kitose Europos valstybėse lankėsi meno centruose. Paryžiuje JAV Ambasada buvo surengusi penkiems atsižymėjusiems dailininkams parodą, kurioje dalyvavo ir mūsų talentingasis dail. K. Zapkus. Jo kūrinių įsigijo JAV Ambasada.

Chicagoje jam ruošiamą parodą K. Kazimir Art Gallery, 156 E. Ontario St. gegužės mėn. 14 d. Kazimir Karpuško, galerijos savininkas, aplankė Zapkų Paryžiuje ir susitarė surengti jo paskutiniųjų dviejų metų kūrybos parodą. Tai jau antroji paroda toje galerijoje.

9 lietuviai dailininkai religi-

nio meno parodoje dalyvauja: A. Dargis, B. Jameikienė, V. Kasiulis, A. Marčiulionis, V. Petravičius, A. Karsokaftė, A. Valeška, T. Valius ir R. Viesulas. Parodą rengia Babbist Graduate Students Center, 4901 S. Ellis Ave. ryšium su Chicago universiteto meno festivaliu. Viso dalyvauja 42 dailininkai. Paroda buvo atidaryta bal. 25 d. Baigsis gegužės 10 d.

Chicago Meno Institute vakar buvo atidaryta 68-oji metinė Chicago ir apylinkių dailininkų darbų paroda. Patalpa — Morton Wing. Jury komisija iš prisiųstų 1,152 darbų, priėmė tiktai 59 darbus. Jury komisija buvo: Larry Rivers iš New Yorko, Wayne Thiebaud ir Elmer Bishop, abu Kalifornijos universiteto mokytojai, Ralph T. Coe, William Nelson meno galerijos kuratorius, Kansas City ir Edward Higgins, skulptorius. Paroda tęsis iki gegužės 23 d.

Art Instituto parodų kalendorius

Vasaros metu Chicago Meno Institute bus šios parodos:

Gegužės 4—31 d. Society for Contemporary American Art paroda. Šią parodą suorganizavo jau minėto vardo draugija JAV.

Birželio 11 iki liepos 11 d. metinė Chicago Meno Instituto studentų paroda.

Liepos 22 iki rugpiūčio 22 d. Izraelio menas. Bus platesnės apimties žydų meno paroda.

Liepos 30 iki rugpiūčio 29 d. vieno Amerikos iškiliausio abstraktisto apžvalginė paroda.

IRENA PACEVIČŪTĖ

"Melanzana"

How do you get the truth through?

The Iron Curtain isn't soundproof. And so the truth is broadcast, through the air, where it can't be stopped by walls and guards, up to 18 hours a day to millions of people in the closed countries behind the Iron Curtain.

Will you help the truth get through?

Send your contribution to:

Radio Free Europe,
Box 1965, Mt. Vernon, N. Y.

Published as a public service in cooperation with The Advertising Council